

УДК: 336.76

Борщ В.І.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту та інновацій
Одеського національного університету
імені І.І. Мечникова***Крусір Т.О.***студентка
Одеського національного університету
імені І.І. Мечникова***Borshch Viktoriia***PhD in Economics, Associate Professor
of Department of Management and Innovations
Odessa I.I. Mechnykov university***Krusir Tetyana***Student
Odessa I.I. Mechnykov university*

ВПЛИВ БІЗНЕС-АНГЕЛІВ НА РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

INFLUENCE OF BUSINESS ANGELS ON THE DEVELOPMENT OF INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP IN UKRAINE

АНОТАЦІЯ

У зв'язку з труднощами фінансування малих інноваційних підприємств в Україні виникає необхідність розвитку нових форм фінансування у сфері малого бізнесу. У статті досліджено питання фінансування інноваційного підприємства. Наведено загальну класифікацію джерел фінансування підприємств з інноваційною діяльністю, основними з яких є самофінансування, кредитування та зовнішнє інвестування. Проаналізовано нову для національної економіки форму фінансування – бізнес-ангели, діяльність яких спрямована на стимулювання розвитку інноваційної діяльності в Україні. Досліджено критерії вибору інноваційних проектів бізнес-ангелами як напрямку інвестування. Розглянуто основні форми бізнес-ангелів, особливе місце серед яких займає асоціація бізнес-ангелів. Досліджено її роль в інноваційному розвитку підприємництва.

Ключові слова: інновація, інвестиційна діяльність, бізнес-ангели, інноваційне підприємництво, інноваційний менеджмент.

АННОТАЦИЯ

В связи с трудностями финансирования малых инновационных предприятий в Украине возникает необходимость развития новых форм финансирования в сфере малого бизнеса. В статье исследованы вопросы финансирования инновационного предприятия. Дана общая классификация источников финансирования предприятий с инновационной деятельностью, основными из которых являются самофинансирование, кредитование и внешнее инвестирование. Проанализирована новая для национальной экономики форма финансирования – бизнес-ангелы, деятельность которых направлена на стимулирование развития инновационной деятельности в Украине. Исследованы критерии выбора инновационных проектов бизнес-ангелами как направления инвестирования. Рассмотрены основные формы бизнес-ангелов, особое место среди которых занимает ассоциация бизнес-ангелов. Исследована ее роль в инновационном развитии предпринимательства.

Ключевые слова: инновация, инвестиционная деятельность, бизнес-ангелы, инновационное предпринимательство, инновационный менеджмент.

ANNOTATION

Nowadays innovation occupies a special place in an entrepreneurial activity. It becomes a factor for competitiveness of a modern enterprise. Thus, the issues of financing for enterprise's inno-

vative activity are urgent for the current management theory and practice. The main goal of the paper is to analyze the role of business angels in the innovative entrepreneurial activity in Ukraine. Thus, such scientific methods were used during the study. They are the historical and logical analysis of the literature, a structural analysis, methods of comparative analysis and summarization. Scientific works of national and foreign scientists in the sphere of innovation management were used as the informational basis for the conducted research. In Ukraine there is a need for development new forms of funding in the small business sector due to the difficulties of financing for the small innovative enterprises. In the paper the issues of financing for the innovative enterprises are viewed. General classification of sources of financing for enterprises with innovative activity is given. Among them such main sources should be allocated, such as self-financing, crediting and external funding. Also the new financing form for national economy was considered. It is business angel, which activity is focused on stimulation of developing innovative activity in Ukraine. Criteria for selecting innovative projects by business angels as an investment direction are researched. Main forms of business angels, especially the association of business angels, are viewed. Its role in the innovative development of entrepreneurship is researched. The results of this study form the theoretical and methodological basis for practical improvement of the innovative activity of small enterprises in Ukraine by using the new form of financing, which is a business angel. Such a new financing form as business angel could become an effective gear for improving investment activity in the modern Ukrainian innovative sphere

Key words: innovation, investment, business angels, innovative entrepreneurship, innovation management.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У ХХ ст. прискорення науково-технічного прогресу змінило людське життя. Науково-технічний прогрес спричинив появу нових форм суспільного та економічного розвитку, трансформацію економіки від індустріальної до постіндустріальної. Кожен новий винахід та відкриття привносять кардиналь-

ні зміни не лише у життєдіяльність та професійну діяльність людей, а й змінюють їхню свідомість.

Успішність будь-якої організації залежить не тільки від її функціонування, а й від застосування та освоєння нових технологій, що дають змогу виробляти нові види продукції та збільшувати якість товару чи послуги з найменшими витратами. Нехтуючи інноваційною концепцією розвитку, сучасне підприємство може опинитися в кризовій ситуації, оскільки зовнішнє середовище ставить нові вимоги до конкурентної боротьби.

Для успішного розвитку будь-якого інноваційного підприємства необхідні зовнішнє фінансування та інвестиції, а також державна підтримка. Не всі підприємства спроможні профінансувати себе самостійно: вони потребують залучення інвестицій. Проте поведінка й інтереси великих інвесторів із кожним роком стають більш бюрократичними, що викликає необхідність розвитку нових форм зовнішнього фінансування у сфері малого підприємництва. Одним із перспективних інститутів фінансування інноваційних проектів у сфері малого підприємництва є бізнес-ангели.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Проблему інноваційно-інвестиційної діяльності на національному рівні досліджено в наукових працях М.П. Бутка, О.І. Гордуновського, Л.І. Федулової, І.І. Кукурудзи, М.П. Денисенка, Т.Є. Воронкової, С.В. Ладика тощо. Формуванню інвестиційно-інноваційної стратегії приділено багато уваги такими науковцями, як Н.І. Чухрай, Л.Л. Антонюк, А.М. Поручник, В.С. Савчук. У роботах цих авторів відображено різні аспекти інноваційно-інвестиційної політики держави, пов'язані зі стимулюванням інноваційної активності та ефективною мобілізацією внутрішніх і зовнішніх джерел інвестиційних ресурсів. Однак, незважаючи на значну кількість робіт, які відображають різні аспекти даної проблеми, багато питань стосовно інноваційно-інвестиційного розвитку економіки держави залишаються дискусійними і вимагають додаткового дослідження.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Основною метою статті є аналіз місця бізнес-ангелів у розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сьогодні дуже гостро стоїть питання фінансового забезпечення інноваційної діяльності національних підприємств. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності передбачає реалізацію заходів із залучення необхідного обсягу фінансових ресурсів для фінансування нововведень підприємства. Основним завданням фінансового забезпечення є прийняття рішення щодо визначення джерел ресурсів фінансуван-

ня інноваційної діяльності, формування необхідних їх обсягів та оптимізації [1, с. 66].

В економічній літературі визначено різні способи фінансування інноваційної діяльності, серед них виділяють три основні форми:

1) самофінансування – здійснюється за рахунок власних коштів у частині чистого прибутку та амортизаційних відрахувань. Основні недоліки такої форми фінансування: а) власні кошти не можуть повністю використовуватися як фінансове забезпечення інноваційної діяльності, оскільки частина чистого прибутку спрямовується на приріст оборотного капіталу, виплату дивідендів тощо; б) за рахунок самофінансування промислових підприємств практично неможливо своєчасно та ефективно перерозподілити ресурси внаслідок їх пов'язаності, яка зумовлює всі структурно-технологічні перекося у сфері матеріального виробництва; в) значна частина промислових підприємств працює збитково. Великою є й частка тих підприємств, які відчувають нестачу власних фінансових ресурсів навіть для забезпечення поточної діяльності;

1) кредитування – форма позикових фінансових ресурсів від кредитних та банківських установ;

2) зовнішнє фінансування – основними його джерелами є кошти державного та місцевих бюджетів, а також кошти інвесторів. За рахунок державних коштів фінансуються цільові комплексні програми, фундаментальні та окремі прикладні дослідження, які мають стратегічне значення для країни й які здійснюють переважно спеціалізовані науково-дослідні організації. Бюджетне фінансування інноваційних проектів здійснюється у формі безвідсоткових або пільгових позик. Позабюджетні фонди фінансування інноваційної діяльності використовують для забезпечення фінансування.

Як показує практика, для максимізації прибутку та забезпечення оптимального співвідношення різні форми фінансового забезпечення використовують одночасно [1, с. 66–67].

Однією із сучасних форм зовнішнього фінансування є бізнес-ангели.

Бізнес-ангели – це приватні інвестори, фізичні й юридичні особи, що вкладають кошти в малі інноваційні компанії на ранніх стадіях розвитку, зазвичай в обсязі не більше 1 млн дол. США. Бізнес-ангели вкладають грошові кошти практично в усі сектори економіки, де є компанії з високим потенціалом зростання.

Основною метою діяльності бізнес-ангелів є отримання прибутку від інвестованих коштів. Механізм отримання прибутку бізнес-ангелами схожий із венчурними фондами: прибуток формується під час продажу іншому інвесторові своєї частки бізнесу (наприклад, венчурному фонду). У одного проекту може бути декілька бізнес-ангелів, таким чином, інвестування відбувається у формі «долевого» капіталу [3, с. 32]. Проте на відміну від венчурного фінансування рівень некомерційної зацікавленості у разі фінансування бізнес-ангелами

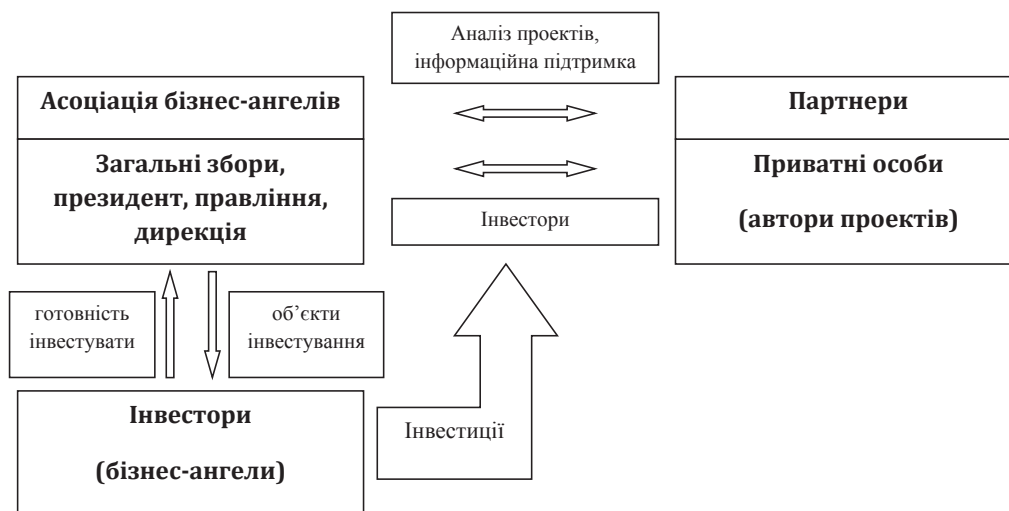

Рис. 1. Схема діяльності асоціації бізнес-ангелів

Джерело: складено за [3, с. 33]

нижчий: фінансування залежить від взаємовідносин між підприємцем та інвестором.

Бізнес-ангел не просто інвестує кошти в проект – він передає компанії корисні зв'язки та управлінські навички. Часто такий інвестор допомагає малому інноваційному підприємству будувати свій бізнес.

Під час вибору проекту бізнес-ангели керуються такими критеріями:

- особистість підприємця;
- потенціал зростання даного сегмента ринку;
- конкурентні переваги ідеї або товару.

До основних форм бізнес-ангелів, що отримали найбільший розвиток у світі, слід віднести неформальні об'єднання (синдикати), співтовариства і мережі бізнес-ангелів, асоціації бізнес-ангелів [3].

Особливе місце в системі бізнес-ангелів займають їхні мережі та асоціації (рис. 1).

Як бачимо з рис. 1, роль асоціації бізнес-ангелів дуже значна. Її основним завданням є надання допомоги підприємцям, які шукають приватний ризиковий капітал, та бізнес-ангелам у пошуку один одного.

В Україні діє профільне співтовариство UAngel. Його діяльність та розвиток також відомі в багатьох країнах Південної Азії. Воно об'єднує підприємців та інвесторів на локальному і міжнародному рівнях, а його головним завданням є пошук проектів для спільного інвестування. Це зменшує ризики для кожного «ангела», а разом із цим підвищує шанс на успіх у «стартапів» за рахунок спільного досвіду і знань ангелів.

UAngel повинен стати ланкою української екосистеми венчурного інвестування – платформою, за допомогою якої бізнес-ангели знаходять привабливі проекти і створюють з іншими ангелами інвестиційні синдикати, тобто групи спільного інвестування. UAngel надає доступ до інформації про угоди, організовує спільні заходи, а також тренінгові програми для членів співтовариства.

UAngel є закритою організацією, зареєстрованою як громадський союз. Членами UAngel можуть стати фізичні особи, а також компанії на правах афільованого члена. Щоб стати членом співтовариства, треба заручитися рекомендаціями як мінімум двох діючих членів, далі все вирішить загальне голосування. Членський внесок становить \$ 1 тис. на рік для ангелів і \$ 3 тис. – для компанії-партнера [4].

З моменту створення UAngel є повноправним членом найбільшої європейської мережі European Business Angels Network, відповідно, партнером українського співтовариства відтепер стане глобальна платформа Gust. Завдяки цьому члени UAngels отримують безкоштовний доступ до платформи Gust, яка працює за принципом AngelList, тільки не для стартапів, а для малого і середнього бізнесу.

Перевагою UAngel є більш гнучке прийняття рішень про інвестування. Бізнес-ангели мають ширші горизонти у цьому плані і власні, відмінні від венчурних капіталістів, фінансові критерії. Варто відзначити, що залучення грошових коштів від незалежних інвесторів дешевше, ніж з інших фінансових структур. Більше того, «ангели» не бояться фінансувати технологічні компанії, яким апріорі властивий високий ризик [4].

Основними недоліками цього джерела засобів є його відносно невеликий розмір і можлива мізерність для реалізації поточного етапу інноваційного процесу і переходу до наступної стадії.

Бізнес-ангели або венчурні інвестори для зниження своїх можливих ризиків займаються лише мікрофінансуванням інновацій, тому ці засоби можуть закінчитися ще до початку етапу виготовлення дослідного зразка продукції. Венчурне фінансування здійснюється різними фондами шляхом надання грошових ресурсів на безповоротній основі. Фінансування пропонується лише тим інноваційним компаніям, які в змозі запропонувати ринку принципово новий продукт або винахід. Ризики венчурних

інвесторів великі, але вони компенсуються прибутком від участі в акціонерному капіталі за успішної реалізації проекту [2, с. 41–42].

Однак у цілому створення в Україні UAngel – це ще один крок на шляху до інтеграції нашої держави в глобальний ринок.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Незважаючи на невисоку інноваційну активність українських підприємств порівняно з розвиненими країнами, державні фінанси є найбільш значимим джерелом фінансування інновацій на стадії фундаментальних досліджень. Проте разом із цим джерелом інвестицій можна розглядати й інші форми зовнішнього фінансування, наприклад бізнес-ангелів, які є досить важливою формою інвестування, що заповнює розрив між первинними вкладеннями власників компаній із подальшими традиційними джерелами фінансування. Вони отримали свою назву тому, що мало хто крім них наважується вкладати гроші в ризикові проекти, які не мають достатнього забезпечення. У деякому розумінні вони «рятують» молоді проекти, які знаходяться в скрутному становищі.

Створення UAngel є початком розвитку інноваційної інфраструктури в Україні. Зараз у нашій державі склалися сприятливі умови

для розвитку цього напрямку в економіці. Тому в найближчому і віддаленому майбутньому діяльність бізнес-ангелів уявляється перспективною.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Спіфанова І.Ю. Аналіз фінансового забезпечення інноваційної діяльності вітчизняних підприємств в сучасних умовах. URL : ena.lp.edu.ua:8080/.../ntb/.../1/13_65-70_Vis_722_menegment.pdf
2. Карпенко О.А. Джерела фінансування інноваційної діяльності підприємства. *Креативна економіка*. 2014. Т. 8. № 7. С. 40–47.
3. Косов М.Е., Сигарев А.В. Бизнес-ангельское финансирование инновационных проектов. *Финансы и кредит*. 2010. Вып. 22 (406). С. 31–35.
4. UAngel. URL : <http://uangel.com.ua>

REFERENCES:

1. Yepifanova I.Yu. Analysis of financial provision of innovative activity of domestic enterprises in the modern conditions [Electronic resource]. Access mode : ena.lp.edu.ua:8080/.../ntb/.../1/13_65-70_Vis_722_menegment.pdf
2. Karpenko O. A. Sources of financing for innovative activity of an enterprise. *Creative economy*. 2014. Vol 8. № 7. Pp. 40–47.
3. Kosov M. E., Sigarev A. V. Financing by business angels for innovative projects. *Finances and credit*. 2010. Vol. 22 (406). Ph. 31–35.
4. UAngel : we-site [Electronic resource]. Access mode : <http://uangel.com.ua>